

Ks. JAROSŁAW BABIŃSKI

UKSW Warszawa

jbabinski@wp.pl

ORCID: 0000-0002-1358-1516

POJĘCIE NOWEJ EWANGELIZACJI W UJĘCIU JOSEPHA RATZINGERA/BENEDYKTA XVI

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/SPLP.2020.002>

Streszczenie

Nowa ewangelizacja powinna znaleźć zasadnicze miejsce w posłudze Kościoła naszego czasu. Dlatego Kościół musi raz jeszcze podjąć wysiłek zrozumienia tego, czym jest nowa ewangelizacja. Jak zauważa papież-emeryt Benedykt XVI – pojęcie to funkcjonuje na sposób hasła, terminu technicznego. W konsekwencji stało się wręcz pojęciem bez znaczenia, o niedookreślonej treści, a przynajmniej powierzchownym i pozbawionym większego znaczenia i sensu. Stąd jako szczególne zadanie postrzega Benedykt XVI konieczność dookreślenia jego treści i formułuje w tym zakresie swoje propozycje, zdecydowanie przeciwstawiając się uproszczeniom i zafałszowaniom terminu nowej ewangelizacji. Oznacza to jednak tak naprawdę przypomnienie, czym miała być nowa ewangelizacja – która została już zdefiniowana w czasie kontynentalnych zgromadzeń synodalnych, będących przygotowaniem Kościoła do jubileuszowego roku 2000. Oznacza ona odrodzenie życia wiary Kościołów lokalnych; inicjację procesów dostrzegania i rozumienia przemian, podjęcie nowych zobowiązań z myślą o radosnym i udzielającym się innym głoszeniu Ewangelii Jezusa Chrystusa

Słowa kluczowe: *Joseph Ratzinger/Benedykt XVI, nowa ewangelizacja, pojęcie nowej ewangelizacji*

Joseph Ratzinger/ Pope Benedict XVI on the New Evangelisation

Summary

The New Evangelization should be an essential element of the Church's mission of our times. Therefore, she must once again make an effort to understand what the New Evangelisation is. As Pope Emeritus Benedict XVI points out, this concept works as a password, a technical term. As a consequence, it has even become a meaningless concept with its indefinite content or at least superficial and devoid of much meaning and sense. Hence, Benedict XVI believes it is vital to clarify its content and formulates his own proposals in this regard, strongly opposing the simplification and falsification of the term. In fact, Pontiff's effort tends towards rediscovering of what the New Evangelisation was intended to be – which had already been defined at the continental Synodal Assemblies that were preparing the Church for the Jubilee Year 2000. Namely, it means a revival of the faith life of the local Churches, an impulse given to of the process of noticing and understanding changes and finally taking up new commitments with a view of a joyful and inspiring proclamation of the Gospel of Jesus Christ

Keywords: *Joseph Ratzinger/Benedict XVI, New Evangelisation, concept of New Evangelisation*

Kościół, świadomy dotykającego go kryzysu, musi znaleźć taką (atrakcyjną) formułę głoszenia Ewangelii, która – nie tracąc nic z istoty *depositum fidei* – stanie się fascynującą dla człowieka poszukującego Boga. Nie może być to uleganie modzie, schlebianie tanim gustom, małpowanie rozrywkowych *show*: „Odpowiedź musi być jasna i konkretna jak rozdział przewodnika po tym świecie. Ma służyć zbawieniu. Pytanie nie jest akademickie; to nie bezkarne teoretyzowanie w sercu chrześcijańskiej kultury, lecz kwestie, które stawia codzienne życie w pogańskim, czasem wrogim, a nierzadko i niebezpiecznym otoczeniu”¹. Jest to więc poważne wyzwanie dla Kościoła naszego czasu: pytanie o jego tożsamość, autentyczność, o umiejętność czytania znaków czasu².

Odpowiedzią na te wyzwania czasu wydaje się być nowa ewangelizacja. Jej znaczenie i rolę najpełniej wyraził papież Benedykt XVI poprzez publikację

¹ D. Karłowicz, *Sokrates i inni święci. O postawie starożytnych chrześcijan wobec rozumu i filozofii*, Fronda, Warszawa 2005, s. 9.

² Por. J. Babiński, *Odnowa Kościoła według Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, w: *Obecność Kościoła w świecie według Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, red. J. Babiński, J. Bujak, J. Szulist, Bernardinum, Pelplin 2018, s. 12–16; P. Filipkiewicz, *Odnowa Kościoła w ujęciu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI – wybrane aspekty*, „Communio” 2(2018), s. 56.

w 2010 roku motu proprio *Ubicumque et semper*. Ojciec Święty, przypominając, że zadanie głoszenia orędzia o Chrystusie – Zbawicielu Świata stanowi centralne zadanie wspólnoty Kościoła, w realizacji którego wyraża się jej najgłębsza natura. Formę i metody wypełniania tego posłannictwa warunkowały zmieniające się historyczne, geograficzne czy społeczne realia. Również nasz czas domaga się wypracowania specyficznych modeli docierania do współczesnego człowieka z posłaniem Ewangelii³.

1. KONTEKST KULTUROWO-TEOLOGICZNY POJĘCIA NOWEJ EWANGELIZACJI

Joseph Ratzinger/Benedykt XVI nie jest autorem pojęcia nowej ewangelizacji, jednak nadał on mu ramy teologiczne. Jednocześnie – analizując sytuację Kościoła w świecie – wskazuje na narzędzia, które mogłyby służyć jej praktycznej realizacji. Potrzebę nowej ewangelizacji zrodziła współczesna sytuacja Kościoła: „Przedstawianie na nowo wiary chrześcijańskiej jest konieczne, ponieważ jest wiele osób, które wysłuchały zbawczego przesłania, ale z czasem straciło ono swoją świeżość. Wizja straciła blask. Obietnice stały się puste lub oderwane od realiów życia (...). W większości krajów ‘pierwszego świata’ nastąpił drastyczny spadek praktyk religijnych wśród ochrzczonych (...). Całe pokolenia oderwały się od struktur i systemów, które ułatwiały przekazywanie wiary. Stało się tak, jakby wpływ sekularyzacji spowodował tsunami, które zniszczyło cały krajobraz kulturalny, porywając ze sobą takie wartości społeczne, jak małżeństwo, rodzina, koncepcja wspólnego dobra oraz rozróżnianie dobra i zła. W tragiczny też sposób grzechy niewielu zrodziły nieufność w stosunku do struktur Kościoła (...). Sekularyzacja ukształtowała dwa pokolenia katolików, którzy nie znają podstawowych modlitw Kościoła, wielu nie widzi wartości uczestniczenia w Mszy św., nie przystępuje do sakramentu pokuty i często straciło poczucie tajemnicy i transcendencji (...). Duża część wiernych jest nieprzygotowana do konfrontacji z kulturą, którą cechuje sekularyzm, materializm i indywidualizm”⁴. Rodzi się więc paląca potrzeba przeciwstawienia tym niepokojącym zjawiskom. Z dziełem nowej ewangelizacji Kościół naszego czasu wiąże wielkie nadzieje. Jednocześnie zauważa trudność w jednoznacznym jej określeniu czy zdefiniowaniu.

³ Por. Benedykt XVI, *Ewangelia zawsze i wszędzie. List Apostolski w formie motu proprio „Ubicumque et semper” Papieża Benedykta XVI powołujący do życia Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/motu/ubicumque_21092010.html (10.08.2020).

⁴ D.W. Wuerl, *Jeśli katolicy już nie umieją się modlić. „Relatio ante disceptationem” kard. Donalda Williama Wuerla (fragmenty)*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WE/synod/13zwyyczajne_wuerl.html (10.08.2020).

Benedykt XVI – ukazując sens znaczenia pojęcia nowej ewangelizacji – zwraca uwagę na historyczny kontekst terminu *evangelium* – *euangelisasthai*. Pojawia się on najpierw w dziełach u Homera, gdzie oznacza głoszenie zwycięstwa, będąc jednocześnie zapowiedzią czegoś dobrego, radosnego, szczęśliwego. Występuje także u Deutero-Izajasza (por. Iz 40,9) jako głos zwiastujący radość Boga, dający w ten sposób do zrozumienia, że Bóg nie wycofał się z historii swego ludu: „Bóg posiada władzę, Bóg daje radość, otwiera drzwi wygnania; po długiej nocy wygnania pojawia się Jego światło i daje ludowi możliwość powrotu, odnawia historię dobra, historię Jego miłości. Z ewangelizacją pozostają w związku przede wszystkim trzy słowa: *dikaiošyne*, *eirene*, *soteria* – sprawiedliwość, pokój, zbawienie. Sam Jezus posłużył się słowami Izajasza w Nazarecie, gdy mówił o tej ‘Ewangelii’, którą teraz przynosi właśnie wykluczonym, więźniom, cierpiącym i ubogim”⁵.

Aby zrozumieć pełny sens tego słowa w Nowym Testamencie, należy sięgnąć do sposobu jego używania w Imperium Rzymskim, począwszy od cesarza Augusta: „W tym przypadku ‘*evangelium*’ oznacza słowo, przesłanie pochodzące od imperatora. Zatem przesłanie imperatora jako takie przynosi dobro: jest odnowieniem świata, jest ocaleniem. Jest przesłaniem imperatora, a tym samym przesłaniem potęgi i władzy; jest przesłaniem zbawienia, odnowy i ocalenia. Nowy Testament przyjmuje taki sens tego słowa. Św. Łukasz wyraźnie porównuje cesarza Augusta z Dzieciątkiem narodzonym w Betlejem: ‘*evangelium*’ – mówi – jest rzeczywiście słowem imperatora, prawdziwego Imperatora świata. Prawdziwy Władca świata przemówił, rozmawia z nami”⁶. Szczególnym miejscem, w którym Bóg przemówił, jest Ewangelia: „‘Ewangelia’ oznacza, że Bóg przerwał milczenie, Bóg przemówił, Bóg istnieje. Ten właśnie fakt jest zbawieniem: Bóg nas zna, Bóg nas kocha, wszedł w historię. Jezus jest Jego Słowem, Bogiem z nami, Bogiem, który okazuje nam swoją miłość, który cierpi z nami aż do śmierci i zmartwychwstaje. To jest istota Ewangelii. Bóg przemówił, już nie jest wielkim nieznanym, lecz objawił się i to jest zbawieniem”⁷. Dostrzegając w ten sposób Boże objawienie się światu, Benedykt XVI pyta: „Bóg przemówił, naprawdę przerwał wielkie milczenie, objawił się, ale w jaki sposób możemy przybliżyć tę rzeczywistość dzisiejszemu człowiekowi, żeby stała się zbawieniem? Sam fakt, że przemówił, jest zbawieniem, jest odkupieniem. Ale jak człowiek może się o tym dowiedzieć? Wydaje mi się, że to jest pytanie, a także wymóg, polecenie dla nas”⁸. Wymóg-zadanie, które domaga się twórczej odpowiedzi Kościoła naszego czasu.

⁵ Benedykt XVI, *Wiara musi być płomieniem miłości, który rozpala innych. XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, Watykan 7–28 października 2012 r.*, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/modlitwy/synod-rozw_08102012.html (10.08.2020).

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże.

Lineamenta – wstępny dokument roboczy, przygotowany z myślą o XIII Zgromadzeniu Zwyczajnego Synodu Biskupów w 2012 roku i rozsyłany do biskupów na całym świecie celem nadsyłania uwag i propozycji – ukazuje kwestie uznane przez Magisterium Kościoła za priorytetowe, wymagające refleksji i w konsekwencji stworzenia dla nich prakseologicznej przestrzeni realizacji⁹. Podejmuje również próbę zdefiniowania nowej ewangelizacji. Pojęcie to jest powszechnie znane i dość dobrze przyswojone, obecne w aktualnej refleksji Kościoła. Faktem jednak jest również to, że pojawiło się ono stosunkowo niedawno, a co za tym idzie – nie zawsze jest jasne i definitywnie ustalone. Wprowadził je papież Jan Paweł II. Po raz pierwszy – bez specjalnego rozgłosu i chyba nie spodziewając się, jaką rolę odegra ono w przyszłości – pojawiło się w czasie jego pierwszej podróży apostolskiej do Polski¹⁰. Papież Polak wypowiedział wtedy, w czasie homilii w Krakowie-Mogile, następujące słowa: „Tam, gdzie stawia się krzyż, powstaje znak, że dotarła już Dobra Nowina o zbawieniu człowieka przez Miłość (...). Kiedy postawiono opodal tego miejsca nowy, drewniany krzyż, było to już w okresie milenium. Otrzymaliśmy znak, że na progu nowego tysiąclecia – w te nowe czasy i nowe warunki wchodzi na nowo Ewangelia. Że rozpoczęła się nowa ewangelizacja, jak gdyby druga, a przecież ta sama, co pierwsza”¹¹. Pojęcie nowej ewangelizacji pojawiało się później wielokrotnie w przepowiadaniu papieskim¹². Papież Jan Paweł II posługiwał się tym pojęciem, aby w ten sposób dać nowy impuls do podejmowania intensywniejszych działań w głoszeniu Ewangelii, jak również dla poszukiwania nowych sposobów jej przepowiadania, bardziej przemawiających do mentalności współczesnego człowieka, uwzględniających współczesny, nowy, bo globalny kontekst kulturowo-historyczny. Papież podkreśla, że wysiłek ewangelizacyjny nabierze znaczenia wtedy, gdy jego urzeczywistnieniu będzie towarzyszyło głębokie zaangażowanie całej wspólnoty Kościoła, poczynając od biskupów, poprzez kapłanów, po lud wierny. Owa gorliwość ma oznaczać

⁹ Zob. N. Eterović, *Przedmowa*, w: *Synod Biskupów. XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne. Nowa Ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej. Lineamenta*, w: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20110202_lineamenta-xiii-assembly_pl.html, (10.08.2020).

¹⁰ Por. *Lineamenta*, 5.

¹¹ Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. w ogrodzie klasztornym w Sanktuarium Krzyża Świętego w Krakowie-Mogile (9 czerwca 1979 r.)*, w: http://www.mogila.cystersi.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=133:homilia-jana-pawla-ii&catid=48:jan-pawe-ii-w-mogile&Itemid=150 (10.08.2020).

¹² W czasie swego pontyfikatu Jan Paweł II użył go ponad 300 razy. Por. D. Rey, *Definicja Nowej Ewangelizacji i wyzwania stojące na jej drodze*, w: *Nowa Ewangelizacja – kerymatyczny impuls w Kościele*, red. P. Sowa, K. Kaproń, Przystanek Jezus, Gubin 2012, s. 38; Cz. Parzyszek, *Treść pojęcia „nowa ewangelizacja” według Jana Pawła II*, „Kultura – Media – Teologia”, 2(2010), s. 135–151; P.J. Cordes, *Nowa ewangelizacja w rozumieniu Jana Pawła II*, w: <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZM/or201204-nowaew.htm> (10.08.2020).

nie reewangelizację, lecz właśnie nową ewangelizację, charakteryzującą się nowym zapalem, metodami i sposobami manifestacji głoszenia prawdy o Chrystusie¹³. Nowość nie oznacza ponownego wykonania czegoś, co zostało zrobione źle, co wymaga korekty czy poprawy. Nowe działanie nie jest negatywnym osądzeniem dotychczasowych sposobów głoszenia Ewangelii czy też stwierdzeniem ich niepowodzenia. Nowa ewangelizacja nie ma być kopią czy korektą dotychczasowej. Nie chodzi tu jedynie o powtórkę czy poprawę tego, co było, lecz o odwagę odnajdywania i kreowania nowych sposobów docierania do człowieka z prawdą Ewangelii w obliczu nowych okoliczności, w których Kościół ma ją głosić¹⁴. Owe nowe okoliczności rozumieć należy jako podejmowanie wysiłków głoszenia Ewangelii z nową mocą i włączając nowe metody i możliwości, jakie daje współczesny cywilizacyjny rozwój w obszarach misyjnych „w pierwszej misji ku narodom”, które nie znają Chrystusa. Oprócz tych działań potrzeba jednak właśnie „nowej ewangelizacji ludów, którym Chrystus był już przepowiedany”¹⁵. To oznacza wzmoczony wysiłek nie tylko misjonarzy, ale wszystkich chrześcijan, zwłaszcza odwagi w przyznawaniu się do Chrystusa i głoszenia Jego Ewangelii z gorliwością, jaka charakteryzowała postawę wiary pierwszych chrześcijan czy pierwszych misjonarzy¹⁶. „Nowa Ewangelizacja nie jest koncepcją do dyskusji czy refleksji, lecz działaniem, które należy podjąć. Nie jest to rzeczownik, tylko czasownik w stronie czynnej”¹⁷. Nowa ewangelizacja oznacza więc podejmowany przez Kościół wysiłek celem wewnętrznej przemiany, którą musi on podjąć, by owocnie sprostać wyzwaniom, które przynosi współczesny świat. Odpowiedzią Kościoła na pojawiające się nowe wyzwania w sferze społeczno-kulturowej nie ma być rezygnacja, strach, zamknięcie się w sobie, lecz „zapoczątkowanie operacji ożywienia własnego ciała, poprzez postawienie w centrum postaci Jezusa Chrystusa, spotkanie z Nim, który daje Ducha Świętego i siły do głoszenia, zwiastowania Ewangelii na nowe sposoby, zdolne przemówić do współczesnych kultur”¹⁸.

¹³ Por. Jan Paweł II, *In Portu Principis, ad episcopos Consilii episcopalis Latino-Americani sodales*, „Acta Apostolicae Sedis” 75 I (1983), s. 778: „no de re-ewangelización, pero sí de una nueva. Nueva en su ardor, en sus métodos, en su expresión”.

¹⁴ Por. tamże.

¹⁵ Por. Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1990, 30; W. Osiał, *Wezwanie Benedykta XVI do nowej ewangelizacji w świetle Listu Apostolskiego „Motu Proprio” Ubique es semper, ustanawiającego Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 24(2011)1, s. 282.

¹⁶ Por. *Lineamenta*, 5.

¹⁷ J.H. Prado Flores, *Nowi ewangelizatorzy dla Nowej Ewangelizacji*, Księgarnia Świętego Wojciecha, Poznań 2013, s. 21; por. Cz. Parzyszek, *Odnowa współczesnego świata przez dzieło nowej ewangelizacji*, „Kultura – Media – Teologia” 16(2014), s. 116.

¹⁸ Por. *Lineamenta*, 5.

2. RATZINGEROWSKIE ROZUMIENIE NOWEJ EWANGELIZACJI

W roku jubileuszowym 2000 kardynał Joseph Ratzinger, podczas przemówienia skierowanego do nauczycieli i katechetów, nakreślił struktury i metody nowej ewangelizacji. Jego zdaniem jej podstawową strukturą jest obowiązek prowadzenia przez Kościół ewangelizacji permanentnej: „Kościół zawsze ewangelizuje i nigdy nie przerwał ewangelizacji. Każdego dnia sprawuje misterium eucharystyczne, udziela sakramentów, głosi słowo życia, czyli słowo Boże, podejmuje dzieła sprawiedliwości i miłosierdzia”¹⁹. Nie jest to jednak – wobec pojawiających się nowych wyzwań – wysiłek wystarczający. Mimo ciągłego głoszenia Dobrej Nowiny o Jezusie Chrystusie wielka część ludzkości nie znajduje w niej przekonującej i atrakcyjnej odpowiedzi na nurtujące ją egzystencjalne pytania, zwłaszcza kwestię: jak żyć? Trzeba więc – poza dotychczasową formułą głoszenia Ewangelii (‘ewangelizacją permanentną’) – szukać nowych sposobów jej głoszenia. Nie oznacza to rezygnacji z dotychczasowych form, ale poszukiwania nowych sposobów docierania z nią do współczesnego człowieka – ‘nowej ewangelizacji, zdolnej dotrzeć do świata, nie objętego ewangelizacją «klasyczną»’²⁰.

W związku z nową ewangelizacją może pojawić się pokusa niecierpliwości, wyrażająca się w dążeniu do osiągnięcia natychmiastowego sukcesu. Tymczasem struktura nowej ewangelizacji powinna uwzględniać taki sposób jej prowadzenia, by nie stała się „próbą natychmiastowego przyciągnięcia – za pomocą nowych, bardziej wyrafinowanych metod – wielkich mas ludzi, którzy oddalili się od Kościoła. Nie, nie na tym polega obietnica nowej ewangelizacji”²¹. Głównym filarem struktury nowej ewangelizacji zdaje się być pojęcie zapożyczone od Pierre’a Teilharda de Chardina – „biel początków”: „Początek nowych gatunków jest niedostrzegalny i nie może zostać odkryty drogą naukową. Źródła są ukryte i zbyt małe. Inaczej mówiąc: wielkie sprawy mają skromne początki”²². Budując analogię w tym kontekście do nowej ewangelizacji, Ratzinger podkreśla: „Wielkie sprawy zawsze zaczynają się od małego ziarenka, a masowe ruchy są zawsze nietrwałe”²³. I dalej: „Zasada niedostrzegalnych początków ukazuje nam prawdę obecną w Bożym działaniu w dziejach”²⁴. Co więcej, działania podejmowane

¹⁹ Por. J. Ratzinger, *Nowa ewangelizacja*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_ewangelizacja.html# (10.08.2020); W. Osiał, *Wezwanie Benedykta XVI do nowej ewangelizacji w świetle Listu Apostolskiego „Motu Proprio” Ubiqum es semper*, dz. cyt., s. 284.

²⁰ J. Ratzinger, *Nowa ewangelizacja*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_ewangelizacja.html# (10.08.2020).

²¹ Tamże.

²² Tamże.

²³ Tamże.

²⁴ Tamże.

w Kościele, w tym także dzieło nowej ewangelizacji, nie powinny być nastawione na sukces czy efektywność, której potwierdzeniem skuteczności byłaby masowość: „Bóg nie przywiązuje wagi do wielkich liczb, zewnętrzna potęga nie jest znakiem Jego obecności. Wiele Jezusowych przypowieści wskazuje na taką właśnie logikę Bożego działania, odpowiadając w ten sposób na obawy uczniów, którzy oczekiwali od Mesjasza zupełnie innych sukcesów i znaków – sukcesów w rodzaju tych, jakie proponował Chrystusowi Szatan: dam Ci to wszystko, wszystkie królestwa świata... (por. Mt 4, 9) (...) stare przysłowie powiada: ‘Sukces nie jest imieniem Bożym’”²⁵. Działanie podejmowane w ramach nowej ewangelizacji, aby mogły być efektywne, powinna wpisać na stałe w swój program działania tajemnicę „ziarnka gorczycy i nie powinna zabiegać, aby natychmiast wyrosło z niego wielkie drzewo (...). Kościół jest zarazem wielkim drzewem i małym ziarenkiem”²⁶. W innym miejscu – już jako papież – Benedykt XVI dodaje: „Analogicznie nie jest podstawą wszelkiej ewangelizacji ludzki projekt ekspansji, lecz rodzi ją pragnienie podzielenia się nieocenionym darem, jaki Bóg zechciał nam uczynić, dopuszczając nas do udziału w swoim życiu”²⁷. Z tak zarysowanej struktury nowej ewangelizacji wynika właściwa dla niej metoda działania: „Zadaniem nowej ewangelizacji w związku z tym będzie szukanie sposobów, by uczynić głoszenie zbawienia bardziej skutecznym”²⁸.

3. METODA NOWEJ EWANGELIZACJI

Mówiąc o podstawowym elemencie metody ewangelizacyjnej Ratzinger podkreśla istotność przekazu treści. Ma się to wyrazić przede wszystkim w trosce ze strony ewangelizujących, by nie przysłać sobie głoszonego orędzia: „wyrzeczenie się własnego ‘ja’ i ofiarowanie go Chrystusowi za zbawienie ludzi jest podstawowym warunkiem prawdziwej służby Ewangelii. ‘Przyszedłem w imieniu Ojca mego, a nie przyjęliście Mnie. Gdyby jednak przybył ktoś inny we własnym imieniu, to byście go przyjęli’ (J 5, 43). Znakiem wyróżniającym Antychrysta jest to, że przemawia we własnym imieniu. Znakiem Syna jest Jego jedność z Ojcem. Syn wprowadza nas w komunię trynitarną, w krąg wiecznej miłości, w którym

²⁵ Tamże.

²⁶ Tamże. Por. J. Szymik, *Wobec dechrystianizacji. Joseph Ratzinger/Benedykt XVI o zasadach i duchowości nowej ewangelizacji*, „Perspektiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 23(2013), s. 176.

²⁷ Benedykt XVI, *Ubicumque et semper*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/motu/ubicumque_21092010.html (10.08.2020).

²⁸ Benedykt XVI, *Musimy szukać nowych sposobów skutecznego głoszenia Ewangelii. Przemówienie do uczestników I Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/newangelizacja_30052011.html (10.08.2020).

osoby to ‘czyste relacje’, czyste akty dawania i przyjmowania siebie nawzajem”²⁹. Jedność wewnętrznego życia Trójcy Świętej powinna być inspiracją dla każdego, angażującego się w dzieło ewangelizacji. Wzór w tym względzie stanowi osoba Syna, gdyż „ewangelizować znaczy żyć, słuchając głosu Ojca i stając się Jego głosem. ‘Nie będzie mówił od siebie, ale powie wszystko, cokolwiek usłyszy’ – mówi Chrystus o Duchu Świętym (J 16, 13)”³⁰.

Chryologiczno-pneumatologiczny charakter ewangelizacji manifestuje również jej charakter eklezjalny: „Chrystus i Duch budują Kościół, udzielają się w Kościele. Głoszenie Chrystusa, głoszenie Królestwa Bożego wymaga słuchania Jego głosu w głosie Kościoła. ‘Nie przemawiać we własnym imieniu’ znaczy: przemawiać na mocy misji Kościoła”³¹. Jest to istotny głos ewangelizacji w ujęciu bawarskiego teologa. Wszelkie działania i przejawy życia Kościoła – teologia, interpretacja Pisma Świętego, liturgia, duszpasterstwo – mają się bowiem dokonywać zawsze wewnątrz wspólnoty Kościoła. Zasada ta dotyczy nowej ewangelizacji: „Jezus Chrystus, namaszczonej przez Ojca w Duchu Świętym, jest prawdziwym i wiecznym podmiotem ewangelizacji. ‘Duch Pański spoczywa na Mnie, ponieważ Mnie namaścił i posłał Mnie, abym ubogim niósł dobrą nowinę’ (Łk 4, 18). Ta misja Chrystusa, ten Jego ruch trwa nadal w przestrzeni i czasie, obejmuje wieki i kontynenty. Jest to ruch, który wychodzi od Ojca i mocą Ducha Świętego niesie dobrą nowinę ubogim wszystkich czasów (...) Kościół jest pierwszym i niezbędnym narzędziem tego dzieła Chrystusa, ponieważ jest z Nim zjednoczony, jak ciało z głową. ‘Jak Ojciec Mnie posłał, tak i Ja was posyłam’ (J 20,21). Tak powiedział uczniom Zmartwychwstały i tchnąc na nich, dodał: ‘Weźmijcie Ducha Świętego!’ (w. 22)”³². W związku z tym, jak zauważa: „To Bóg jest głównym podmiotem ewangelizacji świata, przez Jezusa Chrystusa; ale sam Chrystus chciał przekazać Kościołowi swoją misję”³³.

Benedykt XVI zapytuje o metodę nowej ewangelizacji, zwracając uwagę na sposób objawiania się Boga: „Bóg przemówił, naprawdę przerwał wielkie milczenie, objawił się, ale w jaki sposób możemy przybliżyć tę rzeczywistość dzisiejszemu człowiekowi, żeby stała się zbawieniem?”. Odpowiedzi na to pytanie

²⁹ J. Ratzinger, *Nowa ewangelizacja*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_ewangelizacja.html# (10.08.2020); por. S. Tokarek, *Ewangelizacja według Benedykta XVI*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 33(2013), s. 254.

³⁰ J. Ratzinger, *Nowa ewangelizacja*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_ewangelizacja.html# (10.08.2020); por. J. Szymik, *Prawda i mądrość. Przewodnik po teologii Benedykta XVI*, WAM, Kraków 2019, s. 124.

³¹ J. Ratzinger, *Nowa ewangelizacja*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_ewangelizacja.html# (10.08.2020).

³² Benedykt XVI, *Pielgrzymka na pustyniach współczesnego świata. Homilia Ojca Świętego, wygłoszona podczas Mszy św. na rozpoczęcie Roku Wiary*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/homilie/rokwiary_11102012.html# (10.08.2020).

³³ Tamże.

papież szuka w hymnie zaczerpniętym z liturgii godzin: „*Dignere promptus ingeri nostro refusus, pectori*”, to znaczy modlimy się, aby przyszedł Duch Święty, aby był w nas i z nami. Innymi słowy: my nie możemy stworzyć Kościoła, możemy jedynie zapoznać innych z tym, co On uczynił. Kościół zaczyna się nie od naszego ‘działania’, ale od ‘działania’ i ‘mówienia’ Boga”³⁴. Podobnie bawarski myśliciel wypowiada się o początkach narodzin Kościoła i jego misji ewangelizacyjnej: „Apostołowie również nie powiedzieli po paru zgromadzeniach: teraz chcemy stworzyć Kościół, i jako zgromadzenie ustawodawcze napisaliby konstytucję. Nie – modlili się i na modlitwie czekali, ponieważ wiedzieli, że tylko Bóg może stworzyć swój Kościół, że Bóg jest pierwszym działającym: jeśli Bóg nie działa, nasze sprawy pozostają tylko naszymi i są niewystarczające. Tylko Bóg może zaświadczyć, że to On mówi i że On przemówił. Warunkiem narodzin Kościoła jest Pięćdziesiątnica: apostołowie mogą współdziałać z Bogiem, z Jego obecnością i uobecniać to, co On czyni, tylko dlatego, ponieważ On wcześniej zadziałał (...) I jak w tamtym czasie tylko dzięki inicjatywie Boga mógł narodzić się Kościół, mogła być poznana Ewangelia, to, że Bóg przemówił i mówi, tak również dzisiaj tylko Bóg może zapoczątkować, my możemy tylko współdziałać, ale początek musi dać Bóg (...) Dlatego zawsze trzeba pamiętać, że pierwsze słowo, prawdziwa inicjatywa, prawdziwe działanie pochodzi od Boga, i tylko wtedy, gdy włączamy się w tę Bożą inicjatywę, tylko gdy usilnie prosimy o tę Bożą inicjatywę, my również możemy stać się – z Nim i w Nim – ewangelizatorami”³⁵.

Istotnym wkładem Josepha Ratzingera w dookreślenie metody nowej ewangelizacji jest również nakreślenie konkretnej formy tego działania. Działanie rodzące się z inicjatywy Boga, a mające na celu ewangelizację, winno odznaczać się dwoma cechami: *confessio* oraz *caritas*, zawartymi w przytoczonym powyżej hymnie z *Liturgii godzin*. W odniesieniu do *confessio* papież stwierdza: „Wiara zawiera treść: Bóg się komunikuje, a to Ja Boga objawia się realnie w postaci Jezusa i jest wyjaśniane w ‘*confessione*’ (wyznaniu) (...) To objawienie się Boga dokonuje się całkowicie w Osobie: Jezusie jako Słowie, z bardzo konkretną treścią, którą wyraża ‘*confessio*’. Najważniejsze jest zatem to, aby zagłębić się w to ‘wyznanie’, pozwolić, by nas przeniknęło, ażeby – jak mówi Hymn – ‘*personent*’ w nas i poprzez nas”³⁶. Aby jednak *confessio* mogło być wiarygodne, winno odznaczać się zdolnością do cierpienia³⁷: „Częścią składową wyznania chrześcijańskiego jest zasad-

³⁴ Tamże.

³⁵ Tamże.

³⁶ Benedykt XVI, *Wiara musi być płomieniem miłości, który rozpala innych. Rozważanie Ojca Świętego na rozpoczęcie I kongregacji generalnej*, w: <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/modlitwy/synod-rozw_08102012.html (10.08.2020).

³⁷ Benedykt XVI czyni uwagę następującej treści: „Warto w tym miejscu uczynić pewną uwagę filologiczną: w łacinie przedchrześcijańskiej *confessio* wyrażane było nie przez *confessio*, lecz *professio* (*profiteri*), co oznacza przedstawienie rzeczywistości w sposób pozytywny. Natomiast

niczo gotowość na cierpienie: to wydaje mi się bardzo ważne. Istota *'confessio'* w naszym *Credo* wyraża zawsze także gotowość na mękę, cierpienie, co więcej, gotowość oddania życia. Właśnie to jest gwarancją wiarygodności: *'confessio'* nie jest czymś, co można lekko wypowiedzieć; *'confessio'* zakłada gotowość oddania mojego życia, zaakceptowania męki. To jest także sprawdzianem *'confessio'* (...) Kto czyni to *'confessio'*, pokazuje, że naprawdę to, co wyznaje, jest czymś więcej niż życie³⁸.

Drugim po *confessio* filarem, na którym opiera się działalność ewangelizacyjna, jest *caritas*: „*'Confessio'* nie jest czymś abstrakcyjnym, jest *'caritas'*, jest miłością. Tylko wtedy jest rzeczywistym odbłaskiem Bożej prawdy, która będąc prawdą, łączy się ściśle z miłością (...) jest ona żarem, płomieniem, rozpala innych. Nasza pasja musi wyrastać z wiary, musi przemienić się w ogień miłości³⁹. Zdaniem papieża, w myśl słów Jezusa Chrystusa: „Przyszedłem ogień rzucić na ziemię i jakże pragnę, ażeby już zapłonął” (Łk 12, 49) – chrześcijanin (ewangelizator) nie może być letni, przed czym przestrzega już Księga Apokalipsy, jako że letniość dyskredytuje nie tylko samego chrześcijanina, ale także głoszone przez niego *confessio*: „Wiara musi stać się w nas płomieniem miłości, płomieniem, który rzeczywiście rozpala moje życie, staje się wielką pasją mojego życia, i tak zapala bliźniego. Jest to sposób ewangelizacji: *'Accéndat ardor proximos'*, aby prawda stała się we mnie miłością, a miłość rozpaliała także innych jak ogień. Tylko dzięki rozpalaniu innych płomieniem naszej miłości szerzy się naprawdę ewangelizacja, obecność Ewangelii – która nie jest już tylko słowem, lecz rzeczywistością, którą się żyje⁴⁰.

Taki ogień winien także rozpalać Kościół. Papież podkreśla, że ogień ten nie tylko ma zapalać wiarą innych, ale w pierwszym rzędzie dla samego Kościoła może i powinien być bodźcem do jego odnowy. W opisie Pięćdziesiątnicy, u początku Kościoła, Duch Święty występował w postaci ognistych języków: „Ogień jest światłem, jest ciepłem, jest siłą przemieniającą (...). Ogień Boży jest ogniem przemieniającym, ogniem pasji – z pewnością – który także niszczy wiele w nas, który prowadzi do Boga, lecz przede wszystkim ogniem, który przemienia, odnawia i powoduje w człowieku nowość, staje się światłem w Bogu⁴¹.

słowo *confessio* odnosi się do sytuacji w trybunale, podczas procesu, kiedy ktoś otwiera się i wyznaje. Inaczej mówiąc, to słowo *confessione*, które w łacinie chrześcijańskiej zastąpiło słowo *professio*, zawiera w sobie element martyrologiczny, element dawania świadectwa wobec instancji wrogich wierze, dawanie świadectwa również w sytuacjach udręczenia i niebezpieczeństwa utraty życia”. Tamże.

³⁸ Tamże.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Tamże.

4. ELEMENTY TREŚCIOWE NOWEJ EWANGELIZACJI

Oprócz metody urzeczywistniania dzieła nowej ewangelizacji Joseph Ratzinger określa także jej elementy treściowe. Pierwszym z nich winno być nawrócenie. Jest to bowiem zasadnicze przesłanie zarówno Starego jak i Nowego Testamentu, wyrażone zwięźle w wezwaniu świętego Jana Chrzciciela do nawrócenia: „Nie ma dostępu do Jezusa bez Chrzciciela; nie można dotrzeć do Jezusa, jeśli się nie odpowie na wezwanie Jego Poprzednika”⁴². Ratzinger rozumie nawrócenie w następujący sposób: „Nawrócić się’ znaczy (...) zacząć patrzeć na własne życie oczyma Boga (...) szukać nowego stylu życia, nowego życia”⁴³. Szczególnym miejscem nawrócenia chrześcijan jest sakrament spowiedzi. Benedykt XVI daje temu wyraz w przemówieniu skierowanym do uczestników kursu dla spowiedników: „Nowa ewangelizacja czerpie życiodajną limfę ze świętości synów Kościoła, z codziennej drogi nawracania osobistego i wspólnotowego, aby coraz bardziej upodabniać się do Chrystusa. Istnieje ścisły związek między świętością a sakramentem pojednania, poświadczony przez wszystkich świętych w historii. Prawdziwe nawrócenie serc, które polega na otwieraniu się na przemieniające i odnawiające działanie Boga, jest ‘siłą napędową’ wszelkiej reformy i staje się prawdziwą siłą ewangelizacyjną”⁴⁴.

Zachęta ta stanowi nie tylko wezwanie do osobistego nawrócenia poszczególnych chrześcijan, ale wskazuje, że prawdziwe nawrócenie winno prowadzić do Kościoła. Nawrócenie jest nie tylko istotnym składnikiem treści nowej ewangelizacji, ale także staje się wezwaniem do odnowy rzeczywistości całego Kościoła. Sam Ratzinger mocno akcentuje to wzajemne powiązanie nawrócenia osobistego ze wspólnotowym, kiedy stwierdza: „Nie można ewangelizować tylko słowami; Ewangelia tworzy życie, tworzy wspólnotę idącą razem; nawrócenie czysto indywidualne nie ma solidnego oparcia”⁴⁵.

Królestwo Boże to drugi element treści nowej ewangelizacji, wpływający z pierwszego: „W wezwaniu do nawrócenia kryje się – jako jego podstawowy

⁴² J. Ratzinger, *Nowa ewangelizacja*, w: <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_ewangelizacja.html# (10.08.2020).

⁴³ J. Ratzinger, *Nowa ewangelizacja*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_ewangelizacja.html# (10.08.2020); *Nawrócenie do światła. Jubileusz 40-lecia kapłaństwa rocznika święceń 1951, Monachium 1991*, w: J. Ratzinger, *Opera Omnia. T. XII: Głosiciele słowa i służby waszej radości*, red. K. Gózdź, M. Górecka, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012, s. 699.

⁴⁴ Benedykt XVI, *Spowiedź sakramentalna siłą nowej ewangelizacji. Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/spowiednicy_09032012.html (10.08.2020).

⁴⁵ J. Ratzinger, *Nowa ewangelizacja*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_ewangelizacja.html# (10.08.2020).

warunek – przepowiadanie Boga żywego⁴⁶. Bóg to dla Ratzingera *unum necessarium*, to zasadnicza treść nowej ewangelizacji, koncentrująca się wokół tajemnicy Królestwa Bożego: „W orędziu Jezusa słowo kluczowe brzmi: Królestwo Boże. Jednakże Królestwo Boże nie jest rzeczą, strukturą społeczną lub polityczną ani utopią. Królestwo Boże znaczy: Bóg istnieje. Bóg żyje. Bóg jest obecny i działa w świecie, w naszym i w moim życiu. Bóg nie jest odległą ‘pierwszą przyczyną’, nie jest ‘wielkim architektem’ deistów, który puścił w ruch maszynę świata, a teraz stoi rzekomo na uboczu. Przeciwnie – Bóg jest rzeczywistością najbardziej obecną i decydującą w każdym akcie mojego życia, w każdym momencie dziejów⁴⁷. Teocentryzm w teologicznej refleksji bawarskiego teologa stanowi fundament nowej ewangelizacji⁴⁸. Dlatego nowa ewangelizacja winna mówić przede wszystkim o Bogu, Bogu Stwórcy, Bogu-Miłości, Bogu miłosiernym i sprawiedliwym.

Trzecim elementem nowej ewangelizacji, wynikającym z teocentryzmu, jest osoba Jezusa Chrystusa: „Tylko w Chrystusie i przez Chrystusa zagadnienie Boga staje się naprawdę konkretne: Chrystus jest Emanuelem, Bogiem-z-nami, konkretyzacją Bożego ‘Jestem’, odpowiedzią na deizm⁴⁹. Nowa ewangelizacja powinna opierać się na naśladowaniu Jezusa Chrystusa. Naśladowanie to nie może ograniczać się jedynie do naśladowania Jezusa jako człowieka⁵⁰. Autentyczne naśladowanie Jezusa Chrystusa nie polega bowiem na naśladowaniu Jego postaci „skrojonej” na naszą miarę, lecz winno się cechować o wiele bardziej wzniosłym celem: „Upodobnić się do Niego, czyli osiągnąć jedność z Bogiem (...). Naśladowanie Chrystusa to nie jest kwestia moralności, ale zagadnienie ‘mysteryjne’ – połączenie działania Bożego i naszej odpowiedzi⁵¹. Naśladowanie Jezusa Chrystusa winno być naśladowaniem Go w tajemnicy Jego paschy: „Naśladowanie Chrystusa to udział w Jego krzyżu, zjednoczenie z Jego miłością, uczestnictwo w przemianie naszego życia, która prowadzi do narodzin nowego człowieka, stworzonego zgodnie z Bożym zamysłem (por. Ef 4, 24). Kto pomija krzyż, pomija istotę chrześcijaństwa (por. 1 Kor 2, 2)⁵². W procesie nowej ewangelizacji należy się wyrzec własnego ja, tak, by nie przesłaniać sobą treści głoszonego orędzia.

Ostatnim elementem treści nowej ewangelizacji jest według analizowanego autora kwestia życia wiecznego: „Głoszenie Królestwa Bożego jest głoszeniem Boga obecnego, Boga, który nas zna i słucha; Boga, który wkracza w dzieje, aby zaprowadzić sprawiedliwość. To orędzie jest więc także zapowiedzią sądu,

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Por. J. Szymik, *Prawda i mądrość. Przewodnik po teologii Benedykta XVI*, dz. cyt., s. 65.

⁴⁹ J. Ratzinger, *Nowa ewangelizacja*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_ewangelizacja.html# (10.08.2020).

⁵⁰ Por. tamże.

⁵¹ Tamże.

⁵² Tamże.

głoszeniem naszej odpowiedzialności. Człowiek nie może działać – albo powstrzymać się od działania – wedle własnej woli. Zostanie osądzony. Będzie musiał zdać sprawę”⁵³. Prawda o sądzie winna stać się główną siłą kształtującą sumienia, a przez to ma ona dać człowiekowi siłę do stawiania granic potęgą tego świata. Jest to także jedno z ważniejszych zadań spoczywających na dziele nowej ewangelizacji. W encyklice *Spe salvi* Benedykt XVI stwierdza: „Perspektywa Sądu Ostatecznego od najwcześniejszych czasów oddziaływała na codzienne życie chrześcijan, stanowiąc jakby kryterium, według którego kształtowali życie doczesne, jako wyzwanie dla sumień i równocześnie jako nadzieja pokładana w sprawiedliwości Boga. Wiara w Chrystusa nigdy nie patrzyła tylko wstecz, ani też tylko wwyż, ale zawsze również wprzód, ku godzinie sprawiedliwości, którą Pan zapowiadał wielokrotnie. To spojrzenie ku przyszłości było dla chrześcijaństwa ważne w odniesieniu do doczesności”⁵⁴.

Nowa ewangelizacja winna stanowić wezwanie do sprawiedliwości jako ostatecznego kryterium prawdy o sądzie⁵⁵. Dzięki tej prawdzie będzie także możliwa odnowa relacji Kościoła do świata: „Świat, który sam musi sobie stworzyć własną sprawiedliwość, jest światem bez nadziei. Nikt i nic nie bierze odpowiedzialności za cierpienie wieków. Nikt i nic nie gwarantuje, że cynizm władzy – pod jakąkolwiek ponętą otoczką ideologiczną się ukazuje – nie będzie nadal panoszył się w świecie [...] Dlatego wiara w Sąd Ostateczny jest przede wszystkim i nade wszystko nadzieją – tą nadzieją, której potrzeba stała się oczywista zwłaszcza w burzliwych wydarzeniach ostatnich wieków”⁵⁶. Mimo, że w cytowanym tekście nie pojawia się wzmianka na temat nowej ewangelizacji, to idea ta zawiera się treściowo w wypowiedzi papieża emeryta. Rzeczywistością zdolną zaspokoić pragnienie nadziei ze strony współczesnego świata może być tylko nowa ewangelizacja, zawierająca prawdę o sądzie ostatecznym.

PODSUMOWANIE

Nowa ewangelizacja – zdaniem Josepha Ratzingera/Benedykta XVI – powinna znaleźć zasadnicze miejsce w postudze Kościoła naszego czasu. Dlatego konieczne jest podjęcie nad nią refleksji przez całą wspólnotę Kościoła, która w konsekwencji prowadzić powinna do konkretnych działań. Centralnym pytaniem w tym

⁵³ J. Ratzinger, *Nowa ewangelizacja*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_ewangelizacja.html# (10.08.2020). Por. *Zmartwychwstanie i życie wieczne*, w: J. Ratzinger, *Opera Omnia. T. X: Zmartwychwstanie i życie wieczne. Studia o eschatologii i teologii nadziei*, red. K. Góźdz, M. Górecka, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 289.

⁵⁴ Benedykt XVI, *Spe salvi*, Wydawnictwo Księży Sercanów, Kraków 2007, 41.

⁵⁵ Por tamże.

⁵⁶ Tamże, 42–43.

kontekście jest kwestia sposobu przekazu prawd wiary współczesnemu światu, który dokonuje się przez Kościół. Tym samym jest pytaniem Kościoła o siebie samego: o swoją tożsamość i wierność misji otrzymanej od samego Chrystusa. Problem nowej ewangelizacji nie jest kwestią dotyczącą jakichś określonych gremiów, zajmujących się jakąś formą duszpasterstwa specjalistycznego. Dotyczy ona Kościoła całego w swoim istnieniu i działaniu, który ze swej natury będąc misyjny, realizuje w ten sposób swe pierwszorzędne i naturalne posłannictwo: „Kościół jest dla ewangelizacji”⁵⁷. Jednocześnie jest on jej owocem, więc jego kondycja w świecie w dużej mierze zależy od realizacji tej podstawowej dla niego misji. Konieczne jest więc podjęcie tego dzieła jakby na nowo: z nową gorliwością, nowymi metodami, z bardziej intensywną świadomością eklezjalną, wyrażającą się zaangażowaniem nowych podmiotów, zwłaszcza wzbudzenia odpowiedzialności za Kościół w świadomości ludzi świeckich. Przynagła do tego zwłaszcza sytuacja współczesnego kryzysu ideowego, w kontekście którego jawią się nowe wyzwania i liczne, palące, domagające się szybkiej reakcji problemy.

Kościół w tej sytuacji musi raz jeszcze podjąć wysiłek zrozumienia tego, czym jest nowa ewangelizacja, gdyż paradoksalnie – funkcjonując powszechnie jako hasło, termin techniczny – stała się wręcz terminem bez znaczenia, o niedookreślonej treści, a przynajmniej powierzchownym i pozbawionym większego znaczenia i sensu. Stąd jako szczególne zadanie postrzega Benedykt XVI konieczność dookreślenia jego treści i formułuje w tym zakresie swoje propozycje, zdecydowanie przeciwstawiając się uproszczeniom i zafałszowaniom, „wypraniu” tego pojęcia z zobowiązującej do działania treści. Oznacza to jednak tak naprawdę przypomnienie, czym miała być nowa ewangelizacja – która została już zdefiniowana w czasie kontynentalnych Zgromadzeń Synodalnych, będących przygotowaniem Kościoła do jubileuszowego roku 2000: „Nowa ewangelizacja jest synonimem odrodzenia życiowego życia wiary Kościołów lokalnych; inicjacji procesów rozeznawania przemian, które mają znaczenie dla życia chrześcijańskiego w różnych kontekstach kulturowych i społecznych; ponownego odczytania pamięci wiary; podjęcia się nowych zobowiązań i przyjęcia nowych sił z myślą o radosnym i udzielającym się innym głoszeniu Ewangelii Jezusa Chrystusa”⁵⁸.

⁵⁷ Paweł VI, *Evangelii nuntiandi*, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html (10.08.2020), 14; por. *Dekret o misyjnej działalności Kościoła „Ad gentes”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Pallotinum, Poznań 2002, 2.

⁵⁸ *Lineamenta*, nr 5.

Bibliografia

Babiński J., *Odnowa Kościoła według Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, w: *Obecność Kościoła w świecie według Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, red. J. Babiński, J. Bujak, J. Szulist, Bernardinum, Pelplin 2018, s. 11–33.

Benedykt XVI, *Ewangelia zawsze i wszędzie. List Apostolski w formie motu proprio „Ubicumque et semper” Papieża Benedykta XVI powołujący do życia Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/motu/ubicumque_21092010.html (10.08.2020).

Benedykt XVI, *Musimy szukać nowych sposobów skutecznego głoszenia Ewangelii. Przemówienie do uczestników I Zgromadzenia Plenarnego Papieskiej Rady ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/newangelizacja_30052011.html (10.08.2020).

Benedykt XVI, *Pielgrzymka na pustyniach współczesnego świata. Homilia Ojca Świętego, wygłoszona podczas Mszy św. na rozpoczęcie Roku Wiary*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/homilie/rokwiary_11102012.html# (10.08.2020).

Benedykt XVI, *Spe salvi*, Wydawnictwo Księży Sercanów, Kraków 2007.

Benedykt XVI, *Spowiedź sakramentalna siłą nowej ewangelizacji. Przemówienie do uczestników kursu dla spowiedników*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/spowiednicy_09032012.html (10.08.2020).

Benedykt XVI, *Wiara musi być płomieniem miłości, który rozpala innych. XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów. Watykan, 7–28 października 2012 r.*, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/modlitwy/synod-rozw_08102012.html (10.08.2020).

Cordes P. J., *Nowa ewangelizacja w rozumieniu Jana Pawła II*, w: <http://www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZM/or201204-nowaew.htm> (10.08.2020).

Dekret o misyjnej działalności Kościoła „Ad gentes”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*. Nowe tłumaczenie, Pallotinum, Poznań 2002, s. 433–474.

Eterović N., *Przedmowa*, w: *Synod Biskupów. XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne. Nowa Ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej. Lineamenta*, w: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20110202_lineamenta-xiii-assembly_pl.html (10.08.2020).

Filipkiewicz P., *Odnowa Kościoła w ujęciu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI – wybrane aspekty*, „Communio” 2(2018), s. 54–87.

Jan Paweł II, *Homilia wygłoszona podczas Mszy św. w ogrodzie klasztorным w Sanktuarium Krzyża Świętego w Krakowie-Mogile (9 czerwca 1979 r.)*, w: http://www.mogila.cystersi.pl/index.php?option=com_content&view=article&id-

=133:homilia-jana-pawla-ii&catid=48:jan-pawe-ii-w-mogile&Itemid=150 (10.08.2020).

Jan Paweł II, *In Portu Principis, ad episcopos Consilii episcopalis Latino-Americani sodales*, „Acta Apostolicae Sedis” 75 I (1983), s. 771–779.

Jan Paweł II, *Redemptoris missio*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 1990.

Karłowicz D., *Sokrates i inni święci. O postawie starożytnych chrześcijan wobec rozumu i filozofii*, Fronda, Warszawa 2005.

Osiat W., *Wezwanie Benedykta XVI do nowej ewangelizacji w świetle Listu Apostolskiego „Motu Proprio” Ubique es semper, ustanawiającego Papieską Radę ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji*, „Warszawskie Studia Teologiczne” 24(2011)1, s.277–290.

Paweł VI, *Evangelii nuntiandi*, w: https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/adhortacje/evangelii_nuntiandi.html (10.08.2020).

Parzyszek Cz., *Odnowa współczesnego świata przez dzieło nowej ewangelizacji*, „Kultura – Media – Teologia” 16(2014), s. 101–119.

Parzyszek Cz., *Treść pojęcia „nowa ewangelizacja” według Jana Pawła II*, „Kultura – Media – Teologia”, 2(2010), s. 135–151.

Prado Flores J.H., *Nowi ewangelizatorzy dla Nowej Ewangelizacji*, Księgarnia Świętego Wojciecha, Poznań 2013.

Ratzinger J., *Nawrócenie do światła. Jubileusz 40-lecia kapłaństwa rocznika święceń 1951*, Monachium 1991, w: *Opera Omnia. T. XII: Głosiciele słowa i służdy waszej radości*, red. K. Gózdź, M. Górecka, Wydawnictwo KUL, Lublin 2012, s. 698–703.

Ratzinger J., *Nowa ewangelizacja*, w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WR/inne/ratzinger_ewangelizacja.html# (10.08.2020).

Ratzinger J., *Zmartwychwstanie i życie wieczne*, w: *Opera Omnia. T. X: Zmartwychwstanie i życie wieczne. Studia o eschatologii i teologii nadziei*, red. K. Gózdź, M. Górecka, Wydawnictwo KUL, Lublin 2014, s. 27–260.

Rey D., *Definicja Nowej Ewangelizacji i wyzwania stojące na jej drodze*, w: *Nowa Ewangelizacja – kerygmatyczny impuls w Kościele*, red. P. Sowa, K. Kaproń, Przystanek Jezus, Gubin 2012, s. 34–73.

Synod Biskupów. XIII Zwyczajne Zgromadzenie Ogólne. Nowa Ewangelizacja dla przekazu wiary chrześcijańskiej. Lineamenta, w: http://www.vatican.va/roman_curia/synod/documents/rc_synod_doc_20110202_lineamenta-xiii-assembly_pl.html (10.08.2020).

Szymik J., *Prawda i mądrość. Przewodnik po teologii Benedykta XVI*, WAM, Kraków 2019.

Szymik J., *Wobec dechrystianizacji. Joseph Ratzinger/Benedykt XVI o zasadach i duchowości nowej ewangelizacji*, „Perspektiva. Legnickie Studia Teologiczno-Historyczne” 23(2013), s. 169–181.

Tokarek S., *Ewangelizacja według Benedykta XVI*, „Studia Teologiczno-Historyczne Śląska Opolskiego” 33(2013), s. 247–256.

Wuerl D.W., *Jeśli katolicy już nie umieją się modlić. „Relatio ante disceptationem” kard. Donalda Williama Wuerla* (fragmenty), w: http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WE/synod/13zwyczajne_wuerl.html (10.08.2020).